

75 let NATO: Ochranná aliance, nebo hrozba?

 epochtimes.cz/2024/04/04/75-let-nato-ochranna-aliance-nebo-hrozba/

Svět

Vlajka NATO: před 25 lety byla promarněna příležitost přivést Rusko do NATO, komentuje náš host Tom Goeller. Foto: (erika8213/Envato)

Tom Goeller

4. 4. 2024

Komentář

NATO bylo založeno ve Washingtonu před 75 lety, 4. dubna 1949. Před 25 lety – 24. března 1999 – zahájila tato nejsilnější vojenská aliance na světě svou první válku: proti Srbsku. Šlo o Kosovo, které je dodnes okupováno vojsky NATO. Následovaly další válečné mise.

Nejničivější vojenskou operací byla mise Mezinárodních sil pro podporu bezpečnosti (ISAF) v Afghánistánu. Několikrát přejmenovaná mise NATO skončila v srpnu 2021 tragicky kvůli opětovnému ovládnutí země Tálibánem.

O půl roku později bylo NATO znovu konfrontováno ruskou invazí na Ukrajinu v únoru 2022. Tentokrát však nejsou všechny země Severoatlantické aliance tak jednotné jako dříve.

Dvouprocentní cíl

Němci jsou obviňováni z toho, že po desetiletí neplatí členský příspěvek ve výši dvou procent svého hrubého domácího produktu (HDP) na úkor USA, čímž oslabují alianci.

Toto obvinění není nové: William S. Cohen, americký ministr obrany za prezidenta Billa Clintona, za to Němce odsoudil již v roce 1999. Kancléři Kohl, Schröder a Merkelová však kalkulovali jinak.

Na co se nyní v této souvislosti zapomíná: Němci přispěli mnoha miliardami na udržení míru v Evropě, například aby zabránili rozpadu států východního bloku, zejména Ruska, po roce 1989.

Wolfgang Ischinger, tehdejší státní tajemník na spolkovém ministerstvu zahraničí, v 90. letech opakovaně zdůrazňoval, že Německo svými miliardovými platbami významně přispělo k nastolení míru a demokracie ve východoevropských státech a k podpoře prosperity.

Jednalo se také o příspěvek na udržení míru, nikoliv pouze o čistě vojenské výdaje. Jen za stažení 550 000 sovětských vojáků z Německa zaplatila německá vláda dvanáct miliard německých marek a poskytla také bezúročnou půjčku ve výši tří miliard.

Jiné země než Německo by tento typ udržování míru možná progresivněji klasifikovaly jako „příspěvek NATO“. V tomto ohledu bylo Německo pravděpodobně příliš opatrné. Vznikl tak zkreslený obraz o příspěvcích Severoatlantické alianci.

Nyní, když se zdá, že je možné znovuzvolení Donalda Trumpa americkým prezidentem, však současná německá vláda reaguje střízlivěji. Trump totiž během své volební kampaně oznámil, že v případě svého zvolení odmítne chránit před Ruskem ty země NATO, které neplní své finanční závazky vůči NATO.

Této hranice dosahuje pouze dvanáct z 32 členů NATO, včetně Německa od února letošního roku.

Problémové dítě Ukrajina

Další novinkou je nový pohled na svět některých amerických republikánů. Zhruba polovina z nich již několik měsíců brání v Kongresu další finanční a vojenské podpoře Ukrajiny.

Jedním z jejich argumentů je, že tentokrát je na Evropanech, aby se zapojili. Nejen američtí republikáni, ale i Evropané se však neshodnou na tom, jakou formu by pomoc Ukrajině měla mít.

Například německý kancléř Olaf Scholz je v Německu i na mezinárodní scéně od počátku považován za „váhavce a zdržovače“. Obává se, že pokud Německo poskytne příliš velkou zbrojní podporu, mohlo by být Ruskem vnímáno jako účastník války.

Naopak francouzský prezident Emmanuel Macron, který v roce 2019 označil NATO za „mrtvý mozek“, je nyní dokonce pro vyslání jednotek NATO na Ukrajinu.

Strach z Ruska od samého počátku

Jak si tedy NATO skutečně stojí dnes? Jak se vyvíjelo v uplynulých 75 letech? Je Aliance skutečně stále zárukou ochrany svých členů, nebo článek 5 smlouvy o NATO, který stanovuje bezpodmínečnou povinnost všech členů poskytnout pomoc, vede ke katastrofě?

Když před 75 lety ministři zahraničí USA, Kanady a deseti evropských zemí – Dánska, Belgie, Francie, Velké Británie, Islandu, Itálie, Lucemburska, Nizozemska, Norska a Portugalska – podepsali smlouvu o založení Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO), Německo u toho nebylo.

Dnes je však právě tato země po USA finančně i vojensky nejsilnějším členem NATO a díky své geografické poloze i nejdůležitějším. A do nejsilnější vojenské aliance světa nyní vstoupily také vždy neutrální Skandinávci – Finsko (v dubnu 2023) a Švédsko (v březnu 2024) – jako 31. a 32. člen; ze strachu z Ruska.

Strach z Ruska byl také motivem zakládajících zemí NATO v roce 1949 k vytvoření protiváhy Moskvě. V té době se protivník nazýval Sovětský svaz a kromě Ruska zahrnoval Ukrajinu, Bělorusko a dalších 12 států, které byly pod komunistickou vládou nebo cizí nadvládou řízeny centrálně z Moskvy.

Podle preambule smlouvy o NATO je jedním z hlavních cílů aliance „podporovat vnitřní stabilitu a blahobyt v severoatlantickém prostoru“ a udržovat mír a bezpečnost všech členských států, a to i vojenskými prostředky.

Během studené války (1949–1989) byly všechny strategie NATO založeny na základní myšlence odstrašení. Kromě toho měl být případný sovětský útok zastaven co nejdříve. Dne 6. května 1955 vstoupila Spolková republika Německo do aliance NATO.

O několik dní později, 14. května 1955, byla založena obdoba NATO – Varšavská smlouva – jejímž členem se vedle řady socialistických států východní Evropy stala i NDR. O rok později Sovětský svaz násilně potlačil lidové povstání v Maďarsku.

V důsledku toho NATO změnilo svou strategii. Předpokládalo okamžitý protiútok jadernými zbraněmi proti Sovětskému svazu, pokud by vojska Varšavské smlouvy postoupila na území NATO. V důsledku takzvaného pražského jara v srpnu 1968, které bylo rovněž potlačeno Sovětským svazem, NATO tuto strategii upravilo tak, aby mohlo jadernými zbraněmi zasáhnout kteroukoli část zemí Varšavské smlouvy.

Současně byla v NATO zavedena myšlenka politiky détente se Sovětským svazem, která vedla k řadě smluv o jaderném odzbrojení mezi USA a Sovětským svazem v 70. a 80. letech.

„Obklopen pouze přáteli“

Po rozpadu Sovětského svazu a rozpuštění Varšavské smlouvy NATO zcela opustilo myšlenku odstrašování. V Německu byla v 90. letech dokonce vznesena otázka, zda má NATO ještě smysl, protože Německo je přinejmenším „obklopeno pouze přáteli“.

V roce 1997 se tehdejší ministr zahraničí Klaus Kinkel (FDP) při příležitosti vzpomínky na zavraždění ministra zahraničí Výmarské republiky Walthera Rathenaua před 75 lety odvolával na jeho „vizi“ z onoho roku: „sblížení Ruska s okruhem nejlepších národů“.

Jedním dechem se Kinkel zmínil i o nové dohodě NATO: „Se Zakládajícím aktem NATO-Rusko [...] jsme na cestě k mírové, nerozdělené a demokratické Evropě – Evropě s Ruskem.“

Dne 27. května 1997 byl v Paříži podepsán Zakládající akt NATO-Rusko, jehož stěžejní prohlášení znělo: „NATO a Rusko se navzájem nepovažují za nepřátele.“

Z toho v roce 1997 vycházel ministr zahraničí Kinkel (zemř. 2019): Rathenauova politika budování mezinárodní důvěry je dodnes vůdčí zásadou německé zahraniční politiky. Sjednocené Německo bylo „nyní v historicky jedinečném postavení: jsme obklopeni pouze přáteli“.

Chtěl Putin v roce 2000 vstoupit do NATO?

Toto hodnocení nemuselo být ze strany tehdejšího německého ministra zahraničí směšným bludem. Kinkel možná věděl víc, než dával najevo; koneckonců dříve byl šéfem německé zahraniční zpravodajské služby BND. Jak se veřejnost dozvěděla až v listopadu 2021 z levicového anglického deníku *The Guardian*, Putin se prý před svým prvním zvolením ruským prezidentem zeptal tehdejšího generálního tajemníka NATO George Robertsona, zda by se Rusko mohlo stát členem NATO.

Angličan Robertson v roce 2021 připomněl, že Vladimir Putin má v úmyslu vstoupit do NATO společně s Ruskem. „Nechtěl však, aby jeho země musela projít obvyklým přihlašovacím procesem“. Putin dal na setkání v roce 1999 jasně najevo, že Rusko považuje za součást západní Evropy.

Guardian v této souvislosti odkazuje na velkolepý rozhovor, který Putin poskytl *BBC* v březnu 2000. V něm Putin rovněž výslovně nevyloučil vstup do NATO „za předpokladu, že budou zohledněny názory Ruska jako rovnocenného partnera“. A dodal, že je pro něj obtížné představit si NATO jako nepřítel, jak se lze dočíst v [přepisu rozhovoru pro BBC](#).

Zůstává záhadou, proč NATO Putinovu ochotu k rozhovoru tehdy nezachytilo a široce o ní neinformovalo. Místo toho NATO upřednostňovalo expanzi na východ bez Ruska. Polsko, Česká republika a Maďarsko byly prvními zeměmi, které se v roce 1999 připojily k NATO. V roce 2004 následovalo Rumunsko, Bulharsko, Slovensko, Slovinsko, Lotyšsko, Estonsko a Litva a v roce 2008 bylo přislíbeno členství Ukrajině. Toto rozšiřování NATO Putina rozzlobilo a vyvolalo v něm stále větší podezření, píše *Guardian*.

Operace mimo oblast

Ve stejné době, kdy chtěl Putin otevřít Rusko Západu, se NATO soustředilo na zcela jiné úvahy. V roce 1999 rozhodlo o operacích mimo oblast, tj. vojenských akcích mimo území Aliance, které lze provádět i bez mandátu [OSN](#).

To vedlo k misím NATO v Kosovu (1999), Afghánistánu (2001), Libyi (2011, bez Německa) a proti IS v severním Iráku (německá účast od roku 2015).

Pokud jde o Afghánistán, jedná se o zvláštní případ. Připomeňme, že letecké útoky islámské teroristické organizace Al-Káida na civilní cíle v New Yorku (Světové obchodní centrum) a Washingtonu (Pentagon) 11. září 2001 znamenaly pro NATO začátek nové éry.

V reakci na tyto útoky vyhlásilo 4. října 2001 poprvé stav Aliance podle článku 5 Severoatlantické smlouvy, jehož se Německo účastnilo od 14. ledna 2002 do srpna 2021.

Od krize NATO...

Zejména od doby, kdy se nepodařilo dosáhnout trvalého úspěchu v Afghánistánu, se stále hlasitěji diskutuje o smysluplnosti mise a vojenské aliance. Když francouzský prezident Macron v listopadu 2019 v rozhovoru pro časopis *The Economist* vykreslil pochmurný obraz stavu NATO, na druhé straně Atlantiku se již objevily náznaky, že se na NATO kriticky dívají i Američané.

Dne 2. dubna 2019 si tehdejší americký prezident Donald Trump stěžoval zejména na to, že druhý největší spojenec, Německo, odmítá plnit své platební závazky. Trump to tehdy označil za „velmi nespravedlivé“. Macron se ve své kritice NATO naopak pohyboval v jiných aspektech.

Ostře kritizoval člena NATO Turecko. Pokud jde o situaci v severní Sýrii, oba členové NATO, USA a Turecko, jednali „bez jakékoliv konzultace“. Zejména Turecko projevovalo „nekoordinovaný, agresivní“ přístup – ten přetrvává dodnes.

Macron však kritizoval i Německo obecně. Evropa se dle něj musí „více vnímat jako jednotná politická síla“. Obvinil Německo, že uvažuje a jedná malicherně, a proto prohlásil, že NATO je „mrtvý mozek“.

O současné situaci v oblasti hrozeb

Od ruského útoku na Ukrajinu 24. února 2022 se však najednou znovu ukázala smysluplnost a význam NATO jako bezpečnostní aliance. Dvě dříve neutrální země se tak vyděsily, že okamžitě požádaly o vstup do NATO: obyvatelé Finska a Švédska se shodli na tom, že Rusko útokem na Ukrajinu překročilo červenou linii.

Finsko se bojí ještě více než Švédsko; má s Ruskem 1 300 kilometrů dlouhou hranici, kterou je obtížné zabezpečit. A po druhé světové válce, v níž Finsko bojovalo po boku nacistického Německa, je Rusko stále nepřitelem. Švédsko se cítí ohroženo, zejména v Baltském moři. Od té doby vidí obě země svou budoucnost v Severoatlantické bezpečnostní alianci.

Z evropských dějin je dobře známo, že v červnu 1914 vypukla světová válka, kterou si údajně nikdo nepřál. Naopak, všechny zúčastněné státy se do ní cítily „zataženy“, zejména prostřednictvím aliancí a tajných dohod. Ještě před několika lety zastávali

historici a politologové neotřesitelnou zásadu, že hlavní odpovědnost za vypuknutí první světové války nese Německé císařství kvůli snům o velmocenském postavení.

Renomovaný britský historik Christopher Clark toto údajně univerzální poznání v roce 2013 důkladně vyvrátil. Ve svém dnes již standardním díle o první světové válce *Náměsíčníci: Jak šla Evropa do války* dospěl k jinému závěru.

Clark vykresluje obraz složitého světa, v němž vzájemná nedůvěra, chybné odhady, arogance, expanzionistické plány a nacionalistické aspirace vedly k situaci, kdy k rozpoutání války stačila jiskra v Sarajevu. Po atentátu na rakouského arcivévodu Františka Ferdinanda a jeho manželku Žofii, který spáchali srbští nacionalisté 28. června 1914, připomnělo Rakousko Německé říši povinnost zachovat spojení.

Takzvaný Dvojspolek byla tajná obranná smlouva z roku 1879, v níž se Německo a Rakousko navzájem ujišťovaly o vzájemné ochraně proti ruskému útoku. Vzhledem k tomu, že Srbsko bylo v roce 1914 podporováno Ruskem, vstoupilo spojení v platnost, i když Německá říše neměla s ruským carstvím žádné konfliktní linie.

Ani dnes nemá Německo s Ruskem jako takovým žádnou konfliktní linii. Ty ukončil bývalý spolkový kancléř Willy Brandt v roce 1970 smlouvou v Moskvě. Od té doby se spolkovým vládám v posledních pěti desetiletích dařilo potvrzovat důvěru Moskvy ve spolehlivost neagresivního Německa.

Nebýt ruské „koloniální války“ proti Ukrajině, jak Putinův útok nazývá vídeňský Institut pro vědy o člověku (IWM): „Když Vladimir Putin popírá existenci ukrajinského státu, používá jazyk impéria,“ píše pro IWM Timothy Snyder, profesor historie na Yaleově univerzitě.

A pokračuje: „V eseji *O historické jednotě Rusů a Ukrajinců* publikovaném v roce 2021 Putin tvrdil, že Ukrajina a Rusko mají stejné kořeny, a proto jsou jednou zemí. Podle jeho názoru je třeba rozbitý svět násilně sjednotit.“

Když ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj neúnavně prohlašuje, že svoboda Evropy se brání i na Ukrajině, připomíná tento výrok bývalého německého ministra obrany Petera Strucka, který v roce 2004 prohlásil, že „svoboda Německa se brání v Hindúkuši“.

Fatální výsledek tohoto „obránného opatření“ je dobře znám. A dobře známé jsou i důsledky alianční smlouvy z roku 1914. V tomto ohledu může NATO jako „aliance proti Rusku“ velmi dobře poskytovat ochranu 32 členským státům. Článek 5 smlouvy o NATO, který obsahuje automatický závazek poskytnout si vzájemnou pomoc, však v sobě skrývá i riziko, že se historie bude o sto let později opakovat a současní „náměsíčníci“ se potácí ve válce, kterou nakonec opět nikdo nebude chtít.

Je proto vhodné připomenout misi NATO z roku 1968, která hovoří nejen o odstrašení, ale také o détente. Který západní státník má tolik odvahy jako bývalý německý kancléř Willy Brandt, aby v tomto ohledu učinil zastání v Moskvě?

O autorovi:

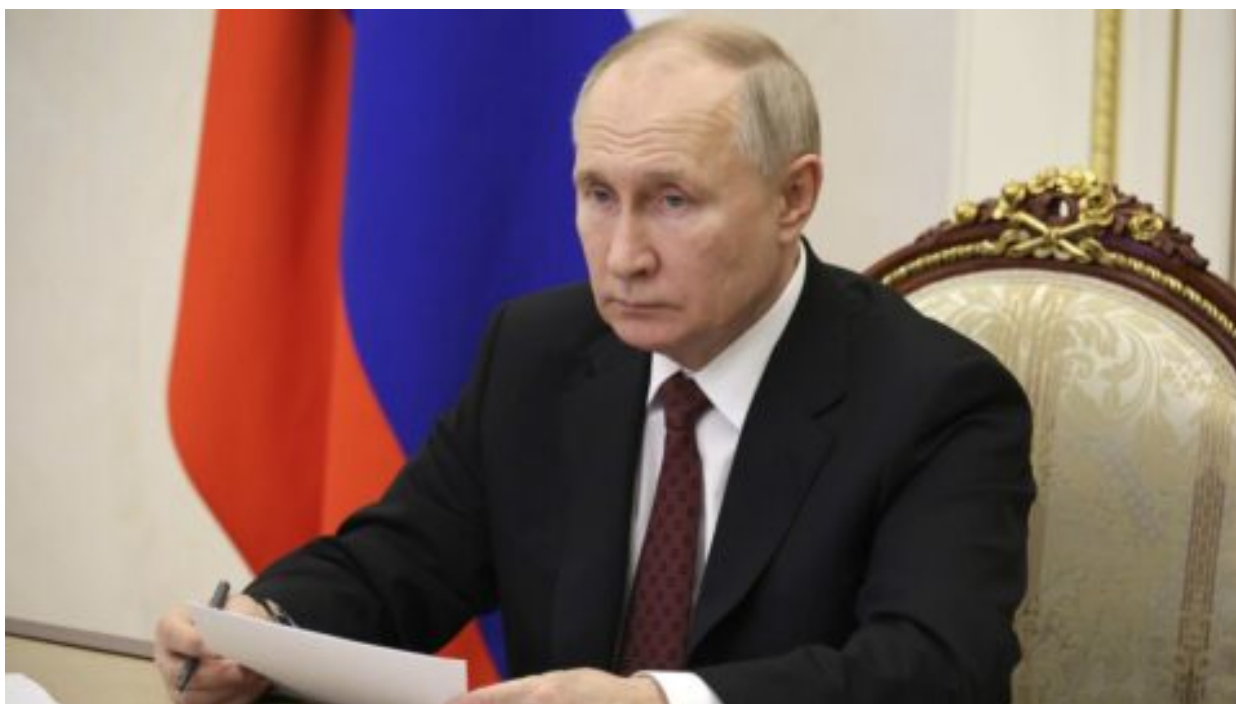
Tom Goeller je novinář, amerikanista a politolog. Pracoval jako korespondent ve Washingtonu a v Berlíně, mimo jiné pro deník The Washington Times v americkém hlavním městě. Od dubna 2024 píše mimo jiné pro deník Epoch Times.

Článek původně vyšel na stránkách německé redakce Epoch Times.

SOUVISEJÍCÍ TÉMATA

OSN NATO

SOUVISEJÍCÍ ČLÁNKY

Rusko nezaútočí na Pobaltí, Polsko či Česko, jde jen o strašení lidí, řekl Putin

ČTK

Rusko vetovalo rozhodnutí o sankcích proti Severní Koreji

Katabella Roberts

EU plánuje změnit pravidla pro EIB, aby mohla snáze financovat zbrojní projekty.

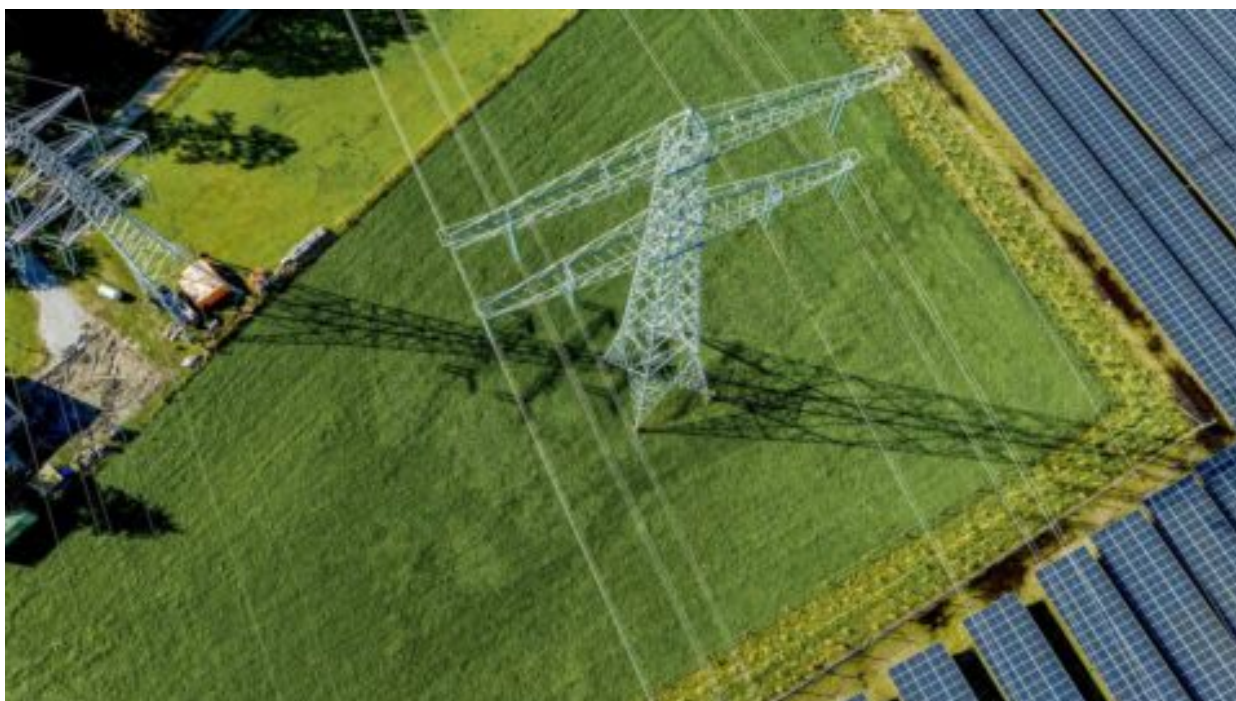
ČTK

[Evropská komise navrhla zvýšení cel na ruské a běloruské obilí](#)

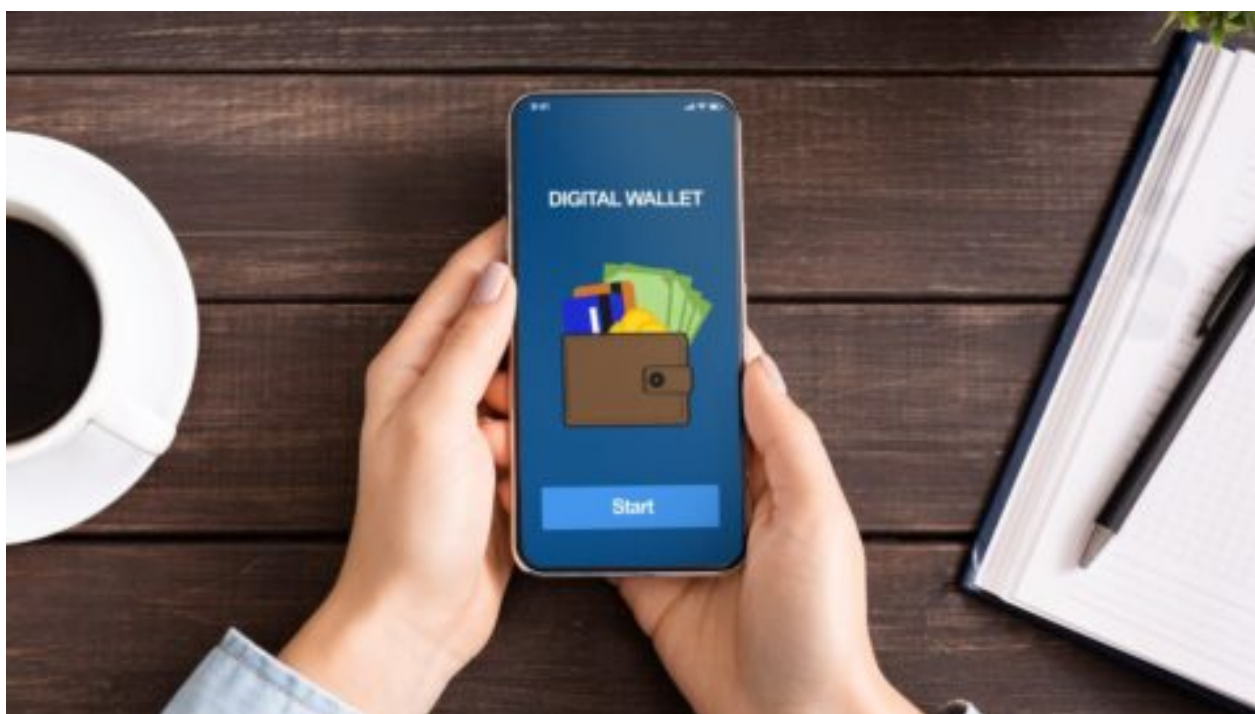
[ČTK](#)

PŘEČTĚTE SI TAKÉ

[Exkluzivní rozhovor: Expert na elektrizační soustavu vysvětluje, jak nás zasáhne rozvoj solárních zdrojů](#)

O tom, jaký dopad bude mít rozmach obnovitelných zdrojů energie na českou přenosovou a rozvodnou síť, či co se stane, až odpojíme uhelné elektrárny, jsme si popovídali s Karlem Noháčem z Katedry elektroenergetiky Západočeské univerzity.

Zatímco EU je před zavedením e-peněženky, odborníci varují před „digitální cestou do pekel“ a omezením svobody.

Vrchní státní zastupitelství obdrželo trestní oznámení k očkování proti covidu-19

Japonsko stárne. Spotřeba plen pro seniory je vyšší než pro děti

Ministerstvo zdravotnictví eviduje počet tranzicí, ale detranzic už ne. Odhady však má

Epoch sdílení

Nejčtenější články

Zmáčkne Putin červené tlačítko? Drábová promluvila o tématu hrozby nukleární války.

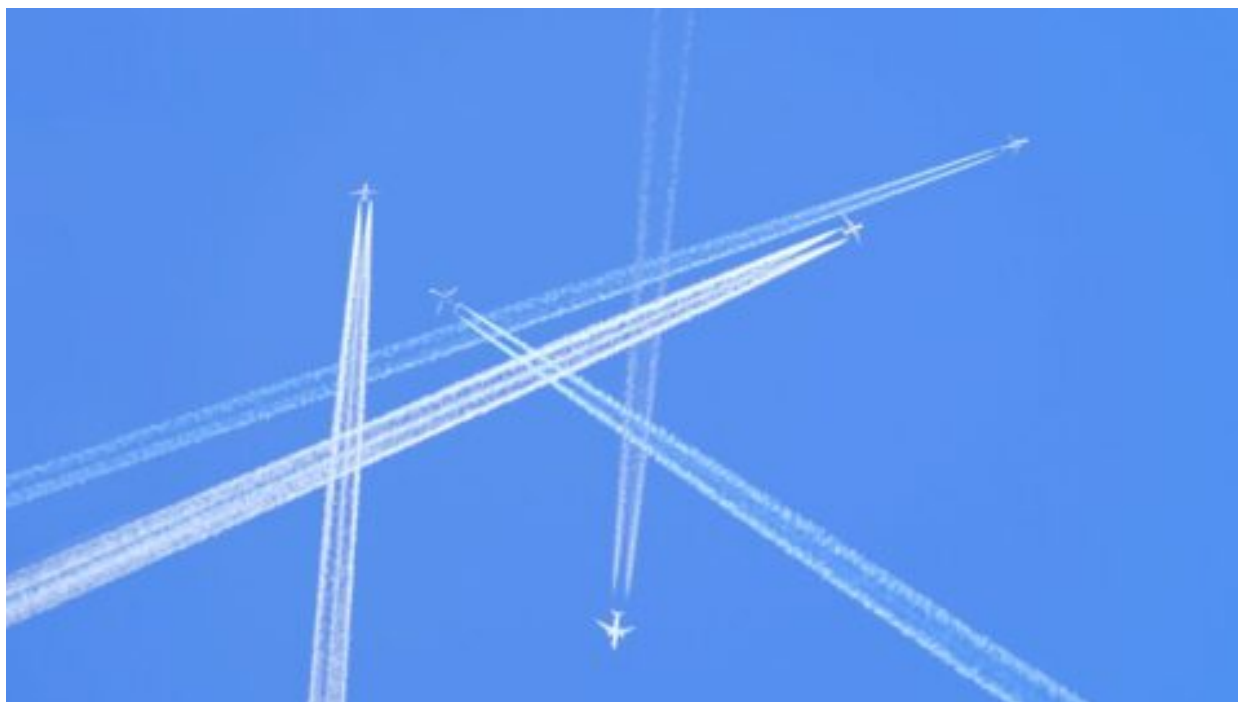
Elektromobily jako příklad propadáku, jehož kořeny lze vysledovat k lockdownům

OSN tápe nad pokusy zastínit slunce

Vrchní státní zastupitelství obdrželo trestní oznámení k očkování proti covidu-19

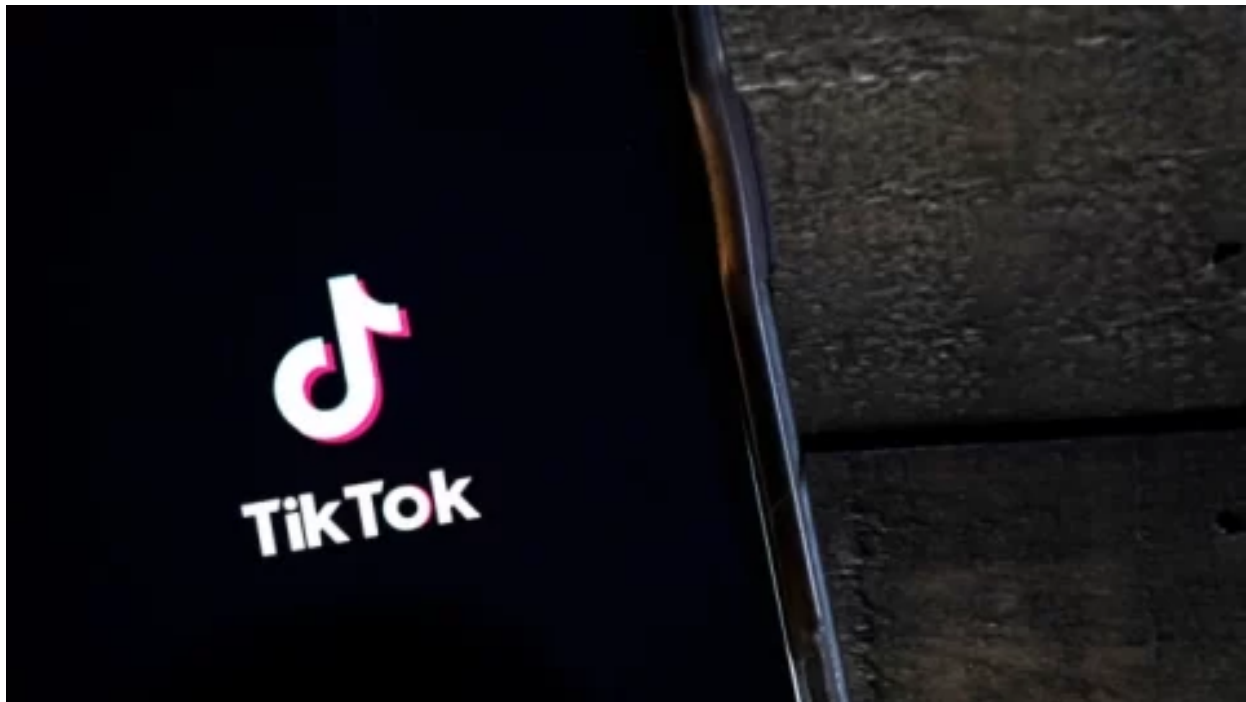

Ovlivňování počasí – co kdysi „zavánělo“ konspirací, dnes leží na stolech zákonodárců

Vybrané články

Výzkum: Wi-Fi a další elektromagnetická pole mohou souviset s neplodností a potraty.

TikTok: Čínský nástroj války.

Co jsme kdysi záviděli jim, nyní závidí nám. Brit varuje Čechy, aby si nenechali vzít svobodu projevu

Uhlí ve světě zdaleka nekončí. Rekordní poptávku táhne Asie

Bez uvedení telefonního čísla a e-mailu už ani do kina? Zkušenost spotřebitele

Více článků